

В статье рассматриваются механизмы и пути формирования ориентализма в античном мире. Автор пришла к такому выводу: исторический вектор ориентализма свидетельствует о том, что Восток и Запад как противоположные широты издавна были “братьями вражды”; географический же вектор ориентализма заложил многочисленные архетипы ориентального происхождения в украинской культуре.

Ключевые слова: ориентализм, Восток, Запад.

Ostanina A. Anciet Model Orientalism

The paper describes the mechanisms and ways of forming Orientalism in the ancient world. The authors came to this conclusion: the historical vector Orientalism suggests that the East and the West as opposed latitude long been “brothers hatred”; geographical same vector Orientalism laid numerous archetypes of oriental origin in Ukrainian culture.

Key words: Orientalism, East, West

Стаття надійшла до редакції 1.09.2012 р.

Прийнято до друку 30.11.12 р.

Рецензент –к. філол. н., доц. Савенко І. Л.

УДК 050(051)(477):329.17(477)

Л. В. Роль

**АКТУАЛІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛІСТИЧНОЇ ДУМКИ
НА СТОРІНКАХ ЖУРНАЛУ “ПРОБОЄМ”**

З історії відомо, що для українських визвольних змагань 1917 – 1920 років події розвинулись трагічно. Саме через невдачі українських визвольних змагань у 1919 р. карпатські українці повинні були вибирати: обіцяну угорцями автономію “Руської Країни” або автономію в Чехо-Словацькій державі. Перебуваючи довготривалий час під угорським пануванням, закарпатоукраїнці були більш схильні до злуки з Чехо-Словацькою Республікою. Проте, як зазначає Юліян Химинець, “з великих обіцянок і гарантій Сен-Жерменського договору не залишилося нічого, хіба що – горе й нужда місцевого населення” [20, с. 39]. Згодом відбулося розшматування Закарпаття на три частини: західну частину приєднано до Словаччини, Мараморощина з Сигітом – до Румунії і лише східна частина з містами Мукачевим, Хустом, Береговим та Ужгородом була адміністративно відокремлена і дістала офіційну назву “Підкарпатська Русь”. З того часу розпочалася затяжна боротьба за дотримання чехами взятих на себе обов’язків та гарантованих Сен-

Жерменським договором автономних прав: “Злочинна колоніальна політика чехів на Закарпатті викликала страйки, демонстрації, насильства зі всіх сторін” [20, с. 41].

Надзвичайно важливу роль упродовж всіх періодів державотворення відігравала преса, з допомогою якої дуже часто фальшували дійсність. У відповідь на це створювалися видання, які спростовували ці переконачення, допомагали відрізнити правду від брехні, закликали до боротьби за незалежність. Про одне із таких видань піде мова у нашій розвідці.

Таким чином, метою нашого дослідження є привернути увагу до такого непересічного явища в історії української культури, як журнал “Пробоем” (1933 – 1943 рр.), продемонструвати актуалізацію української націоналістичної думки, яка яскраво виражена на сторінках журналу та її вплив на формування національної свідомості українців.

Об’єктом цієї роботи є політико-пропагандистська творчість пробоевиків, представлена в журналі “Пробоем”, на основі якої доцільно проводити дане дослідження. Предметом є висвітлення актуалізації української націоналістичної думки на сторінках журналу “Пробоем”.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань: проаналізувати політико-пропагандистську творчість пробоевиків та продемонструвати актуалізацію української націоналістичної думки на сторінках журналу “Пробоем”; відзначити вплив журналу “Пробоем” на формування національної свідомості українського народу загалом та закарпатоукраїнців зокрема.

Аналіз досліджень і публікацій дозволяє стверджувати, що провідними для вивчення та розуміння цієї теми є погляди Д. Донцова, В. Іванишина, П. Стерча, П. Іванишина [2, 3, 4, 5, 19, 6, 7].

Хоча в деяких джерелах з історії Закарпаття пишуть про більш-менш лояльну політику чехів щодо закарпатських українців після його входження до Чехо-Словаччини, проте на сторінках часопису закарпатської молоді “Пробоем” ми не знайшли підтвердження цього факту. Навпаки, журнал дещо по іншому описує (інколи дуже детально) події цього періоду. Скажімо, у статті Стефана Росохи “Щоби було ясно” читаємо: “По злуці Підкарпаття з Ч. С. Р. український народ радів і витав цей акт, але нині через короткозорість чеська політика тратить позиції й симпатії Підкарпаття” [13, с. 3].

Дуже великою проблемою для українського Закарпаття була підтримка чехами малярських позицій: “Маляре зуміли звернути русофільство на свою користь, роздуваючи язиковий спір, вони манять маси економічними можливостями у Малярщині” [13, с. 3]. Проте Стефан Росоха, описуючи події, що склалися на Закарпатті у цей період, як завжди оптимістично, з бойовим настроєм, завершує статтю словами: “Український рух, хоч ніким не підтримуваний, хоч ворогів має немало і хоч всюди ставляться йому перешкоди, йде вперед хоч поволі, та зате певним кроком. Здобуває нові й нові позиції на всіх ділянках

підкарпатського життя. Ніяка сила, ніякі перешкоди і ніяка політика не здержать і не спинить українського національного руху, коли сам народ того бажає” [13, с. 4].

Перший номер часопису підкарпатської молоді “Пробоем” випустили в Празі у грудні 1933 року студенти Карлового університету Стефан Росоха та Микола Лелекач, а також члени Союзу Підкарпатських Українських студентів. Журнал відразу став речником української націоналістичної думки на Закарпатті та яскравим прикладом безкорисливої праці людей, що гордо називали себе пробоевиками.

Характерним є те, що “Пробоем” створений за взірцем “Літературно-наукового вісника” Дмитра Донцова: пробоевики повністю підтримують його ідеї окциденталізму (зрівнятися з іншими народами Європи), волюнтаризму (їх програма – постійна боротьба, вир змагань), традиціоналізму (віра у лицарів духу, достойників, в Ідеал, який відстоював гідність та свободу народу до кінця своїх днів); як і “Літературно-науковий вісник”, журнал “Пробоем” видавався як реакція на політичне становище Карпатської України у складі Чехо-Словаччини, а також як відповідь на тодішні видання та був позапартійним виданням. Націоналістичний рух, який набував все більшого і більшого розмаху, намагаються придушити різними методами та засобами: “Чеські урядники, де лише могли, старалися здушити розвій українського національного життя, в якому видять, хоч і не знають чому, небезпеку для держави” [13, с. 2].

Журнал стає в авангарді політично-усвідомленої національної боротьби українців Закарпаття: “Була це друга спроба студентів видавати часопис, що з’єднав би молодий актив, молоді сили” [23, с. 81]. Першою спробою на той час було видання “Підкарпатського Студента” кілька місяців 1922 року, але незабаром з невідомих причин він перестав існувати. Організований в основному молоддю, журнал доводив, що “українська молодь є сильна, є налита горінням вільного життя, вона розуміє суворість наших років, що мають відзначити її в будучині, бо українська молодь, як і молодь інших великих народів, є вихована на героїчних традиціях рідного народу, вона завсіди йшла й іде з народом і ніколи не зрадила й не зрадить Велику Ідею, Ідею, що вічно пориватиме вперед, горітиме в серцях мільйонів, поки лише житиме український нарід, бо ця Ідея – це душа борців, які впали на полі битви за рідну державу й полишили заповіт: ступайте за нами, поки здійсняться наші світлі Ідеали” [8, с. 101]. Тут простежується паралель з Донцовським “Літературно-науковим вісником” у плані ідеї героїзму, котру він визначав як одну з основних ідейно-естетичних засад вісниківства (течії, створеної на основі націоналізму). Пробоевики поділяють погляди Дмитра Донцова і щодо несприйняття провансальства. Наприклад, автор статті “Нова людина” В. Куруц стверджує, “що наша доба потребує не гармонії, не “згоди в сімействі”, не розперезаної ніжності, всепрощення, не всесвітньої любови й миру” [9, с. 83]. Як і Дмитро Донцов у “Згоді в

сім'єйстві”, пробоевіки вважають, що для створення здорової нації потрібно викинути все гниле та карликувате, і творити на цьому місці нове, сильне й здорове. Микола Лелекач, один із засновників журналу “Пробоем”, у статті “Як ми дивимося на виховання молоді”, беручи за основу ідеї Дмитра Донцова, пише: “Наша молодь має оминати читання коліскових пісень, оповідань, романів та публіцистичних писань, де нема життєвої енергії, а тільки шкідливе розумування, плач і нарікання” [11, с. 6]. Автор вважає, що треба перетворити нашу молодь з покірною раба в чинного борця і творця своєї долі. Молодь, за Миколою Лелекачем, повинна так любити свій народ, “щоби з ентузіазмом і охотою не лише давала відсіч віковим гнобителям і зрадникам, але, не чекаючи від них зачіпки, сама на них нападала і виходила з повною перемогою”. [11, с. 6]. Існує народна мудрість на підтвердження сказаного, що “найкращий захист – це напад”. Микола Лелекач акцентує, що “молодь мусимо виховати, щоби все і всюди рішучо крикнула: не дамось ніколи і нізащо – хоч-би і загинути” [11, с. 7].

Перечитуючи творчість дописувачів журналу, важко не помітити, що, захоплюючись поглядами та ідеями Дмитра Донцова, провідне місце на сторінках журналу пробоевіки відводили Тарасові Шевченку. Як слушно зауважує П. Іванишин, Дмитро Донцов зумів зробити значною мірою те, що свого часу на базовому онтологічному рівні зробив для України Тарас Шевченко, – стати голосом національної совісті, відкривачем істини національного буття, творцем національної візі [6]. Вважаємо, саме тому Тарас Шевченко і Дмитро Донцов були тими двома китами, на яких тримався журнал майже десять років. Творчість Шевченка пробоевіки прирівнювали до святого Євангелія. У статті “Де Шевченко?” Р. Лісовий переконує, що “простота” творчості Тараса Шевченка не означає легкості її сприйняття. Водночас і книги Євангелія, на перший погляд, є дуже простими, але мають величезну силу впливу на реципієнта і “було б великою помилкою думати, що в тих тисячах і мільйонах відзвуків Євангелії в душах читачів вичерпувався увесь його зміст. Те ж саме можна сказати з відповідними пропорціями і про Шевченка” [12, с. 146]. Тверда релігійність Шевченка імponує пробоевікам, адже це одна із світоглядних засад їхньої творчості. Вони переконані, що “Шевченко в “Заповіті” з'ясував тактику нашої (!) політичної боротьби” [12, с. 146]. Сам Дмитро Донцов вважав взірцем для наслідування в українській національній творчості, у першу чергу, Тараса Шевченка, про що маємо свідчення зі статті “Естетика декадансу”: “На першій місці, досі нездистанцований, стоїть тут Шевченко; дуже вдячною темою є, під тим оглядом, розправа, яка-б порівнювала підхід Шевченка до проблем життя...” [2, с. 903]. Ідею окциденталізму, підтримувану пробоевіками, за Донцовим, варто втілювати через формулу: “Назад до Шевченка”, а потім – на Захід.

Щоб якнайглибше збагнути роль журналу “Пробоем” у житті закарпатоукраїнців, варто зауважити, що тридцять років були не тільки

роками сильної активізації Галичини й Волині під Польщею, Буковини під Румунією, але й Закарпаття. Саме тридцять років викарбовують український характер Закарпаття настільки, що він уже міг показатися назовні, вийти з прихованої підсвідомості. На підтвердження цього наведемо факти, задокументовані журналом “Пробоем” (№ 8 – 10 1934 року) із Другого з’їзду української народовецької молоді Підкарпаття, який відбувся 1 липня 1934 року в Мукачеві. Провідник націоналістичного руху та відповідальний редактор журналу Стефан Росоха у статті “Сучасний політичний стан на Підкарпатті” називає 1934 рік у політичному житті краю дуже помітним: “Вже на його початку, після появи часопису підкарпатської молоді “Пробоем”, сильний народовецький рух на Підкарпатті ще більше заактивізувався. Серед молоді виринула потреба скликати II з’їзд з гаслом віра у власні сили – все для народу” [15, с. 119]. Журнал став рупором, з якого залунали ті слова, які будили свідомість кожного українця-народовця, на його сторінках якого активно актуалізувалася українська націоналістична думка.

У статті “Другий з’їзд української народовецької молоді Підкарпаття” Стефан Росоха дуже цікаво описує події другого з’їзду, акцентуючи на його відмінності від першого: “Коли порівняємо Другий з’їзд народовецької молоді з першим, то побачимо велику різницю. Перший з’їзд народовецької молоді в 1929 році був тільки національним пробудженням. Він мав на меті два завдання: перегляд сил і заява перед світом, що ми є частиною великого українського народу”. Далі він робить висновки, що “Другий з’їзд був не лише п’ять разів більший (бо було десять тисяч учасників), але мав також вищий рівень і вищу ціль. Він є переломом в національній житті української молоді на Підкарпатті. Він доказав, що народовецький рух на Підкарпатті набрав значіння загального українського народостворення. Що українська молодь на Підкарпатті відчуває не тільки етнографічну приналежність до української нації, але також духову, культурну і волеву соборність. Він надав народовецькому рухові нове життя, новий і всесторонній напрям національної боротьби, нову ідеологію” [14, с. 106]. Націоналістичний характер журналу та його значення для українців не лише Закарпаття влучно характеризує Стефан Росоха словами: “Народовцем або націоналістом не є ще кожний той, хто себе назве українцем, що означає тільки приналежність до української народності. Але народовцем або націоналістом є лише той, у кого початком і кінцем всього є народ (нація). Народостворення або націоналізм це є певний життєвий світогляд, після котрого народ є основною найвищою цінністю; над то вже нічого нема. Все мусить бути підпорядковане потребам народу. Над політикою, особистими інтересами, партіями, клясами і т. д. є народ. Оце є народостворення або націоналізм зі своїми атрибутами: віра в народ, віра в себе, у власні сили, безкомпромісність, рішучість, сильна воля, відважність, непримиримий бій з ворогами. Цими засадами і керувався

другий з'їзд народовецької молоді” [14, с. 106]. Автор даної статті виразно вказує на те, що карпатські українці вже сміливо почали домагатися своїх прав, оскільки зрозуміли, що “лише самостійна, незалежна українська політика, оперта на волі і силі самого українського народу Підкарпаття та узгіднена з політичними прямуваннями цілої української нації, є правильною і для нашого народу корисною” [14, с. 108].

Описуючи події Другого з'їзду, пробоевик Стефан Росоха переслідує не одну ціль: окрім інформативного характеру його стаття націлена на об'єднання народу, на пробудження його до національно-визвольної боротьби. Він закликає плекати сильну волю серед молодих борців за майбутнє українського народу, бо тільки єдина збірна воля цілої нації піднесе її до рівня творців світової історії. Пробоевики поклали на молодь великі надії, рішуче закликали українську молодь порвати з пасивністю, спокоєм, рабським страхом, сумом та плачем, а плекати в собі дух боротьби, динамізму, волюнтаризму, активності та агресії. Тут дуже чітко спостерігаємо вплив ідей Дмитра Донцова – “творця інтегрального націоналізму” (В. Іванишин) – на формування світоглядних засад пробоевиків. Другий з'їзд української народовецької молоді Підкарпаття закликає українську молодь організувати “Просвіти”, дитячі притулки, літературні кружки, вимагає введення української мови, як урядової, до всіх урядів Підкарпаття та обов'язкове вживання її в усіх урядових документах. З особливим ентузіазмом, як наголошує С. Росоха у статті “Другий з'їзд української народовецької молоді Підкарпаття”, з'їзд “домагається респектування загального українського національного гимну і гербу, а особливо синьо-жовтого прапора, як автономного символу, під яким прапором відбулося і добровільне прилучення до Ч. С. Р.” [14, с. 109]. Після закінчення роботи Другого з'їзду української народовецької молоді Підкарпаття головним пробоевиком Стефаном Росохою було зроблено висновки, що “Другий з'їзд української народовецької молоді Підкарпаття дійсно доказав, як глибоко впустив своє коріння український націоналізм серед молоді на Підкарпатті і яким швидким темпом йде вперед до світлої перемоги над всіми ворогами українського народу” [14, с. 110].

Стефан Росоха у статті “Ми непереможні!” наголошує на тому, що сила українського націоналізму криється саме у молоді, проте мова йде про “молодь ідейну, молодь працювиту, молодь, що не заломлюється й під найсильнішими ударами ворогів українського народу... Молодь, що цілковито стала на службу ідеї, яку віками виконував український нарід” [16, с. 49]. Про ідентифікацію закарпатців з українським народом, невіддільність від нього пише провідник націоналістичного руху на Закарпатті Стефан Росоха, який свою статтю “Ми непереможні!” завершує словами: “Закарпаття – відвічна земля українського народу – буде навіки українським!” [16, с. 50].

Проте не лише чехи та москвофіли виступали проти журналу, досить плідно “працювали” у цьому напрямку і лжепатріоти. Ненависть до журналу була викликана, у першу чергу, через його політичну спрямованість, адже він був віддзеркаленням драматизму національного відродження як на найзахідніших українських теренах, так і всієї України. Та попри усі намагання, “не вдалося нашим ворогам знищити часопис “Пробоем”, бо ніхто не скує живої душі, бо ніхто не здушить вічно живу і правдиву ідею, яку поширює часопис “Пробоем” між українським населенням Підкарпаття” [23, с. 81].

Виходив журнал “Пробоем” кінцем кожного місяця на кошти передплатників – людей не байдужих як до своєї долі, так і до долі всієї України, – та брав активну участь у тогочасних подіях і ніколи не залишався осторонь від будь-яких державотворчих процесів. Стефан Росоха у статті “Не зречемося Карпатської України” акцентує на довгоочікуваності виборів для закарпатських українців, оскільки “12 лютого 1939 року у виборах до Першого Союму Карпатської України населення поставилося на 94 % за кандидаткою Українського Національного Об’єднання й за Українською Владою” [17, с. 11]. З неприхованою гордістю автор пише про подію, яка сталася 15 березня 1939 року – проголошення самостійності Карпатської України: “Карпатська Україна стала Самостійною Карпатською Українською Республікою на чолі з Президентом, Владою і Своім Союмом” [17, с. 11]. Своєю статтею Стефан Росоха заявляє світові, що “Самостійність Карпатської Української Держави кров’ю записало до історії цілого людства її населення в боротьбі з наїздними мадярськими військами” і, попри усі перешкоди та поразки, “все ж таки не зреклося своїх прав до власного державного життя й далі продовжує зачату боротьбу проти мадярського окупанта за Самостійність і Соборність Української Землі”. У відповідь на знущання мадярів з населення Карпатської України, яке дуже посилювалося у 1938 – 1939 роках, Стефан Росоха проголошує: “Боротьба Українського народу йде далі проти всіх окупантів Української Землі. Її остаточна мета: Самостійна Соборна Українська Держава!” [17, с. 11]. У статті “Союм Карпатської України” Стефан Росоха на першій шпальті подає перебіг виборів до Першого Союму Карпатської України. Характерно, що відкриття Союму відбулося під бурхливі оплески гімном “Ще не вмерла Україна” і Августин Волошин розпочав свою промову словами, які свідчать про націоналістичний характер виборів: “Переживаю найвизначнішу хвилю свого життя, коли здійснюються слова нашого національного Пророка Тараса Шевченка:

“Встане Україна, світ правди засвітить
і помоляться на волі невольничі діти...” [18, с. 36].

Під час засідання Союму Карпатської України лунають промови, сповнені великою надією на краще майбутнє, вірою у сили українського народу та любов’ю до нього, до України. Підтвердженням цього є,

скажімо, виступ президента Союзу Карпатської України Августина Штефана: “Вірю, що Перший Український Союз Карпатської України розпочату працю поведе так, що наш многострадальний народ буде тішитися своїй волі, своїй правді. Прошу Всемогучого, щоби дозволив Першому Українському Союзові Карпатської України служити інтересам Українського Народу. Слава Україні!” [18, с. 37].

Завершується засідання Союзу також окликами “Слава Україні” та словами гімну України.

Про виразно націоналістичний характер часопису свідчить, зокрема, “Відозва II Великого Збору Українських Націоналістів”, опублікована у вересневому номері журналу за 1939 рік: “Не залишати ні грудки Української землі в руках ворогів і чужинців! Бо земля – джерело внутрішньої сили українського народу й підстава його дужання з зовнішнім світом. Наш змаг іде: за національну засаду організації світу, за націю, а не клясу, за ідеалізм, а не матеріалізм, за державу праці і соціальної справедливості, а не державу комуністичного чи капіталістичного визиску, за право власності, здобуте працею, за сильну владу найкращих з усіх верств народу, за героїчну культуру і вільну творчість українського духа, за безоглядне винищення сил руїни і розбрату” [21, с. 111].

Майже у кожному номері журналу “Пробоем” присутні заклики типу: “Товариші! Читайте у читальнях на голос статті з “Пробоем”, “Ставайте до Перших Пробоевицьких Змагань! Голосіться на Пробоевиків!”, “Організуйте гуртки молоді “Пробоем”, “Ставайте сталими передплатниками “Пробоем”, “Педагоги, виховуйте в першій мірі добрих народовців (націоналістів), ідеалістів і робітників, а не карієристів та самолюбів!” і т. п.

Редакція “Пробоем” усі свої сили спрямовувала на підтримування іміджу журналу та його поширення серед однодумців. Актуалізація націоналістичної думки українського народу проводилася в різний спосіб. Скажімо, у 1935 році місяць травень був визнаний пробоевиками місяцем часопису “Пробоем” і з тієї нагоди проводився конкурс під назвою “Наша сила в нас самих”. Умови конкурсу були такими: “1. Хто здобуде до 31 мая 10 передплатників, що до того дня заплатять передплату, дістане гарно переплетений перший річник часопису “Пробоем”. Всього п’ять цін (бо тільки п’ять примірників маємо). 2. Хто здобуде до 31 мая 10 передплатників, що до того дня заплатять передплату бодай на піврік, дістане даром другий річник часопису “Пробоем”. Ціни не обмежені. 3. Хто здобуде найбільше число передплатників (від 5 до 10) свого села, дістане перше число “Книгозбірня Пробоем” збірку поезій Юлія Боршоша-Кум’ятського “В Карпатах світає” з присвятою редакції часопису “Пробоем”. Ціни не обмежені” [24, с. 53]. Попри конкурс пробоевики просили допомоги, оскільки журнал “Пробоем” виживав лише за кошти передплатників-однодумців: “При цій нагоді закликаємо наших прихильників допомогти

нам: 1. Матеріально через збирання і найменших пожертв на Пресовий фонд “Пробоем”, здобуття членів основників і проголошення себе за кольпортера свого села і околиці. 2. Дописуванням через писання статей із національно-політичного, соціально-господарського і культурного життя українського народу Підкарпаття, подавання інформацій про здобутки та страти нашого народу і описи, як бореться наш народ із своїми паразитами” [24, с. 53]. Ще однією метою даного конкурсу було нагадати українцям: “Хто не з нами, той проти нас! А тим нашим противникам мусимо доказати в місяці маї, що марні їх зусилля, марні їх напади і наклепи, бо українська молодь утримає свій – перший і одинокий націоналістичний часопис на Підкарпатті – ПРОБОЄМ” [24, с. 53].

Попри численні спроби спростувати, затерти значення журналу, він проіснував з 1933 року по 1943 рік – у період, коли закарпатоукраїнці найбільше потребували підтримки та допомоги, а сила написаного пробоевиками слова мала шалений вплив на їхню національну свідомість. Варто зауважити, що упродовж свого існування, попри певну еволюцію (з вузько регіонального перетворюється в загальноукраїнський літературно-науковий орган), журнал “Пробоем” не змінює своїх світоглядних засад: від початку виходу у світ і до кінця пробоевики дотримуються ідеї, основою якої “є чинник духово-силовий-волевий” [1, с. 630].

Як самостійне, позапартійне видання, журнал “Пробоем” був друкованим органом української еміграції в Празі. У 1937 році дописувачі журналу (пробоевики) розробили декілька проектів гімну, який вони назвали “Гімн пробоевиків української народовецької молоді Закарпаття”. Вважаємо, доцільно є навести слова одного з них, оскільки він є яскравою актуалізацією української націоналістичної думки:

“У пориві дужім йдемо,
Із наших сердець б’є жар,
До волі народ ведемо
Крізь грізних повстань пожар.
І вітром в майбутні дні
Летить завзято наш Дух,
Ні бурі, ні кров, ні вогні
Не зломлять наш Чин і рух.
За пеклом народніх пожеж,
Є наше державне буття,
Йдем шляхами буз меж
У справжнє й вільне життя” [22, с. 49].

На наш погляд, тут яскраво виражена така основна ідея націоналізму, а відтак і вісниківства, однієї з форм його вираження, як волюнтаризм. Одразу спадає на думку, що писали ці проекти люди “абсолютної свободи”, тобто ті, в яких ідея свободи та мета є найвищими пріоритетами в житті. Вони закликали вірити лише у власні сили і ніколи

не “стоять зігнути́м і вклоня́тись ворога́м”. Поезією подібного гатунку переповнений журнал “Пробое́м”, що і стало причиною його впливу на формування національної свідомості українців Закарпаття.

Таким чином, аналіз публікацій пробоевиків у журналі “Пробое́м” дозволяє зробити висновки, “що національна думка була спочатку ферментом, пізніше цементом, що скріпив окремі цеглини суспільно-духовної будівлі, яка розпочалась тут національним пробудженням в 1919 р. і продовжувалась 20 літ, підносячись все швидше вгору аж до Карпатської України” [10, с. 224]. На жаль, дуже багато публікацій, які заслуговують на увагу у журналі “Пробое́м”, є написаними невідомими авторами або підписані криптонімами чи псевдонімами, які не завжди можна розшифрувати. Попри те ці публікації не втрачають своєї цінності і достойно представляють своїх авторів на націоналістичній ниві, оскільки, з точки зору національно-екзистенціальної методології, їхня творчість “зобов’язує осмислювати дійсність передусім у категоріях захисту, відтворення і розвитку нації” [4, с. 90].

Активними дописувачами журналу були такі відомі закарпатці, як С. Росоха, П. Бедей, М. Кушніренко, Ю. Білянінець, Ю. Станинець, Ю. Штефанець, Ю. Боршош-Кум’ятський, Зореслав, І. Ірлявський, Іван Колос, В. Гренджа-Донський та ін. Їхню генерацію В. Бірчак назвав першою свідомо державотворчою на Закарпатті. У пізніший період виходу, у період розквіту (1940 – 1943 роки), редакції вдалося залучити до співпраці видатних українських діячів – Є. Маланюка, Є. Онацького, О. Прицака, Є. Грицака, С. Николишина, Л. Маслова та ін. Кожен з них по-своєму актуалізує національну ідею, проте мета у всіх одна – об’єднання усіх українських земель в одну соборну незалежну державу під назвою Україна.

Вважаємо, що саме на таких виданнях як “Літературно-науковий вісник”, “Пробое́м” і т. п., в яких так яскраво актуалізується українська націоналістична думка, можна і в наш час виховати той самий новий тип українця, за який усе своє життя боровся Дмитро Донцов. Адже, як слушно зауважує В. Іванишин, “творить не демократія – творить національна ідея” [5].

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у більш ґрунтовному вивченні явища націоналізму, зокрема однієї з культурно-естетичних форм його вираження – вісниківства, – та його ідейно-естетичних засад у творчості поетів-вісниківців міжвоєнного двадцятиліття та вісниківських традицій у післявоєнний період.

Список використаної літератури

- 1. Аргюшенко Ю.** Провідна роля України на Сході // Пробое́м. – 1941. – № 11. – С. 630 – 643.
- 2. Донцов Д.** Естетика декадансу // Літературно-науковий вісник. – 1930. – Т. CIV. – С. 896 – 904.
- 3. Іванишин В.** Нація. Державність. Націоналізм. – Дрогобич, 1992. –

178 с. **4. Іванишин В.** Теорія літератури: курс лекцій навч.-метод. пос. [для студ. вищ. навч. закл.] / Василь Іванишин. – За ред. Петра Іванишина. – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – 2010. – 472 с. **5. Іванишин В.** Націоналізм чи демократія // <http://tustan.info/politika-ta-moral/302-naconalzm-chi-demokratya.html>

6. Іванишин П. Тарас Шевченко крізь призму “естетики Шевченка”: націоналістична герменевтика Дмитра Донцова // [http:// dontsovnich.org.ua/index.php?m=content&d=view&cid=95](http://dontsovnich.org.ua/index.php?m=content&d=view&cid=95). **7. Іванишин П.** Критика і мета критика як осмислення літературності: монографія / Петро Іванишин. – К.: ВЦ “Академія”, 2012. – 288 с. **8. І. І.** Українська молодь на шляху // Пробоєм. – 1938. – № 9 – 12. – С. 101. **9. Куруц В.** Нова людина // Пробоєм. – 1938. – № 7 – 8. – С. 82 – 84. **10. Кушніренко М.** Розвиток національної свідомости карпатоукраїнського селянства // Пробоєм. – 1942. – № 4. – С. 216 – 224. **11. Лелекач М.** Як ми дивимося на виховання молоді // Пробоєм. – 1933. – № 1. – С. 5 – 7. **12. Лісовий Р.** Де Шевченко? // Пробоєм. – 1941. – № 3. – С. 145–148. **13. Росоха С.** Щоби було ясно // Пробоєм. – 1933. – № 1. – С. 2 – 5. **14. Росоха С.** Другий з’їзд української народовецької молоді Підкарпаття // Пробоєм. – 1934. – № 8 – 10. – С. 106 – 110. **15. Росоха С.** Сучасний політичний стан на Підкарпатті // Пробоєм. – 1934. – № 8 – 10. – С. 119 – 120. **16. Росоха С.** Ми непереможні // Пробоєм. – 1938. – № 5. – С. 49 – 50. **17. Росоха С.** Не зречемося Карпатської України // Пробоєм. – 1939. – № 3 – 4. – С. 11 – 12. **18. Росоха С.** Сойм Карпатської України // Пробоєм. – 1939. – № 7. – С. 35 – 37. **19. Стерчо П.** Карпато-українська держава: до історії визвольної боротьби карпатських українців у 1919 – 1939 роках / П. Стерчо. – Торонто: Наукове товариство ім. Т. Шевченка, 1965. – 288 с. **20. Химинець Ю.** Мої спостереження із Закарпаття / Ю. Химинець. – Нью-Йорк, 1984. – 187 с. **21.** Відозва II Великого Збору Українських Націоналістів // Пробоєм. – 1939. – № 12. – С. 110 – 112. **22.** Гимн пробоевиків української народовецької молоді Закарпаття. II Проект // Пробоєм. – 1937. – № 4. – С. 49. **23.** Два роки // Пробоєм. – 1935. – № 11 – 12. – С. 81. **24.** Наша сила в нас самих // Пробоєм. – 1935. – № 3 – 4. – С. 53.

Роль Л. В. Актуалізація української націоналістичної думки на сторінках журналу “Пробоєм”

На основі поезії, представленої у журналі “Пробоєм” (1933 – 1943), проаналізовано політико-пропагандистську творчість поетів-пробоевиків; продемонстровано актуалізацію української націоналістичної думки на сторінках журналу “Пробоєм”, роль журналу у житті українського народу загалом та закарпатоукраїнців зокрема.

Ключові слова: Пробоєм, національна ідентичність, вісниківство, націоналізм, окциденталізм, волюнтаризм.

Роль Л. В. Актуализация украинской националистической мысли на страницах журнала “Пробоем”

На основе поэзии, представленной в журнале “Пробоем” (1933 – 1943), проанализировано политико-пропагандистскую творчество поэтов-пробоевиков; продемонстрировано актуализацию украинской националистической мысли на страницах журнала “Пробоем”, роль журнала в жизни украинского народа в целом и закарпатоукраинцев частности.

Ключевые слова: Пробоем, национальная идентичность, висниківство, націоналізм, окциденталізм, волюнтаризм.

Role L. Updating the Ukrainian Nationalist Thought in the Journal “Proboyem”

Based on poetry, presented in the journal “Proboyem” (1933 – 1943), analyzes the political and propaganda work of poets proboyevykv; demonstrated actualization Ukrainian nationalist thought in the magazine “Proboyem”, the role of the journal in the life of the Ukrainian people in general and in particular zakarpatoukrayintsiv.

Key words: Proboyem, national identity, visnykivstvo, nationalism, oktsydentalizm, voluntarism.

Стаття надійшла до редакції 3.09.2012 р.

Прийнято до друку 30.11.12 р.

Рецензент – д.філол.н, проф. Іванишин П. В

УДК 82

М. В. Сапун

**ТРАКТУВАННЯ, ТЛУМАЧЕННЯ ЧИ ІНТЕРПРЕТАЦІЯ
ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ –
ПРОБЛЕМА СПІВВІДНЕСЕНОСТІ ТЕРМІНІВ**

Одним із найперспективніших напрямів літературознавчих пошуків є теоретичні дослідження художнього твору, які дозволяють синтезувати усі аспекти вивчення тексту твору, різні ідеї та літературно-філософські узагальнення щодо методів, прийомів та понятійно-термінологічного апарату досліджень літературного твору. Однак перед сучасним теоретичним літературознавством стоять досить складні проблеми, серед яких актуальною залишається неоднозначність сучасної літературознавчої термінології.

З’ясування глибинного змісту твору, його прочитання та аналіз із точки зору різної методології завжди було центральним завданням